

Reform af universitetsstrukturen i Danmark

Reform af universitetsstrukturen i Danmark

1/4

ventes at tage en universitetsuddannelse i dag.

I dag ventes hver fjerde i en ungdomsårgang at gennemføre en universitetsuddannelse. I 1990 var det hver tiende. Det er en positiv udvikling, men det betyder også, at flere og flere kandidatuddannede i fremtiden vil skulle finde job i brancher og sektorer, der ikke tidligere typisk har beskæftiget kandidater – særligt på det private arbejdsmarked.

Trods den store stigning i antallet af kandidatuddannede og de nye jobfunktioner, som de skal udfylde, har strukturen og måden, der uddannes på, ikke ændret sig betydeligt de seneste årtier. I dag fortsætter 9 ud 10 af de studerende, der færdiggør en bachelor direkte videre på en 2-årig kandidatuddannelse. Også selvom det ikke er alle, der skal arbejde i højt specialiserede jobs eller forske. I andre lande har de unge mulighed for at sammensætte en universitetsuddannelse mere fleksibelt – med forskellige længder og indhold – og på den måde tilpasse uddannelsen til behovene.

42%

af de nyuddannede fra universiteterne oplever overgangen til arbejdsmarkedet som svær.

Nye tal fra Danmarks Studieundersøgelse viser samtidig, at 42 pct. af de nyuddannede fra universiteterne oplever, at overgangen fra uddannelse til arbejdsmarked er svær, og det peger på, at der er udfordringer i uddannelsessystemet, som bør håndteres. For mange skyldes det, at det er uklart, hvordan de kan bruge det, de har lært på uddannelsen. De har eksempelvis svært ved at formidle deres kompetencer til en arbejdsgiver og gennemskue, hvilke jobs de kan søge.

Der er også en del studieretninger, der har meget få undervisningstimer, for lidt vejledning og i det hele taget meget begrænset kontakt mellem undervisere og studerende.

Hver tredje studerende på kandidatuddannelserne tilbydes mindre end 10 timers undervisning og vejledning ugentligt. Det betyder, at mange har, hvad der svarer til mellem 27 og 30 timers selvstudie om ugen i to år. Også på bachelordelen er der en række uddannelser, hvor de studerende tilbydes forholdsvis få undervisnings- og vejledningstimer.

40%

savner mere feedback fra deres undervisere.

Samtidig savner næsten 40 pct. af de kandidatstuderende mere feedback fra deres undervisere. For nogle studerende kan det opleves ensomt og svært, hvis meget af uddannelsen reelt er selvstudie. Det går ud over de studerendes faglige udbytte og trivsel.

Tilsammen peger dette på, at der er behov for tiltag, der kan fremtidssikre universitetsuddannelserne – for de studerendes, arbejdsmarkedets og samfundets skyld.

Regeringen ønsker uddannelser, der passer til den virkelighed, de studerende møder på arbejdsmarkedet. Uddannelseslandskabet skal afspejle, at dimittender fra de forskellige uddannelsesområder uddannes til vidt forskellige dele af arbejdsmarkedet.

Der skal også investeres i kvaliteten af universitetsuddannelserne generelt. De studerende skal have flere undervisningstimer og mere feedback fra dygtige og engagerede undervisere.

Derfor foreslår regeringen en ny struktur for universitetsuddannelserne i Danmark, der er inspireret af Reformkommissionens anbefalinger fra april 2022.

Reformen ventes samlet at give et provenu på 2 mia. kr. årligt. I størrelsesordenen 0,8 mia. kr. stammer fra mindreudgifter til taxameter og SU. Hertil kommer 1,2 mia. kr. fra øget arbejdsudbud – her er således tale om midler, der ikke i dag anvendes på det videregående uddannelsesområde.

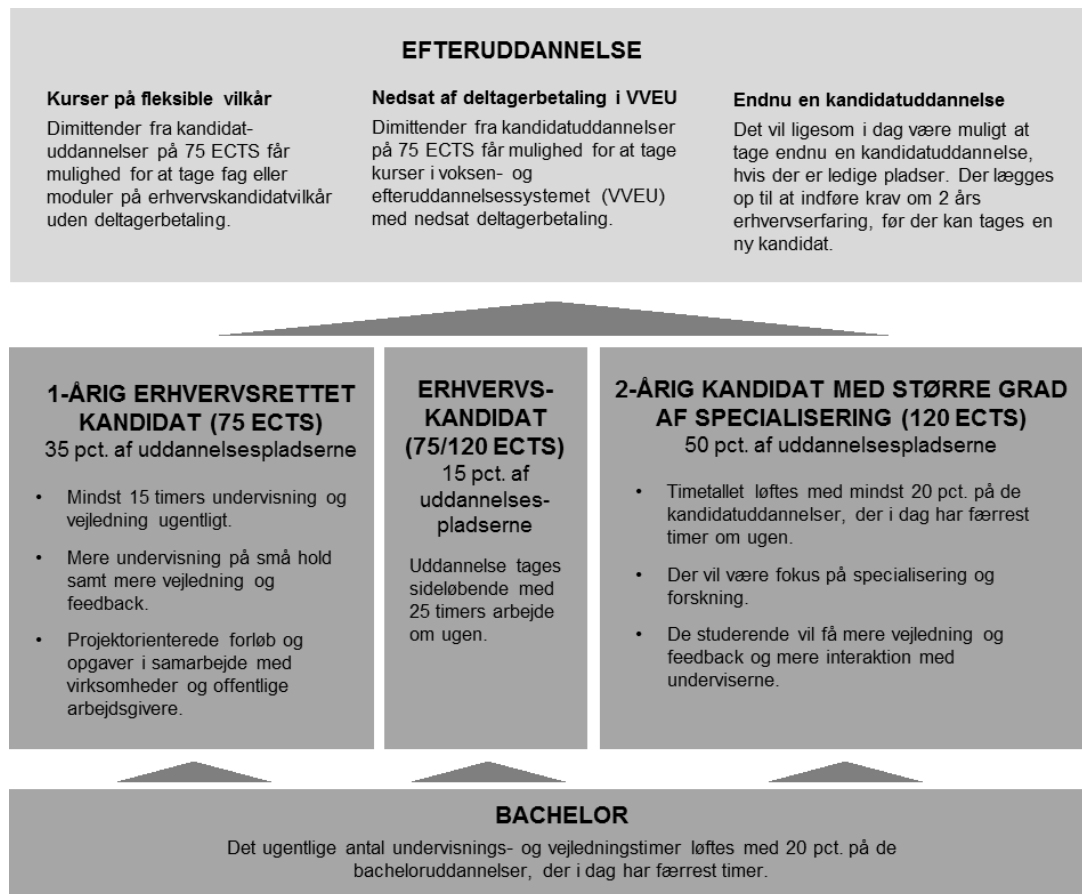
Regeringen lægger op til, at det samlede provenu geninvesteres i undervisning og uddannelse: 1 mia. kr. investeres i universitetsområdet, og 1 mia. kr. prioriteres til et løft af professionsuddannelserne på velfærdsområdet og en bred investering i undervisning og uddannelse.

Flere relevante uddannelsesveje af høj kvalitet

Regeringen foreslår, at universiteterne fremover skal udbyde tre forskellige typer af kandidatuddannelser:

- Nye, 1-årige kandidatuddannelser på 75 ECTS med et tydeligt arbejdsmarkedssigte.
- Fleksible erhvervskandidatuddannelser på deltid sideløbende med beskæftigelse på 75 eller 120 ECTS.
- 2-årige kandidatuddannelser på 120 ECTS med større grad af specialisering i forhold til de 1-årige kandidatuddannelser.

Der lægges op til, at 50 pct. af pladserne på kandidatuddannelserne fremover udbydes på 1-årige kandidatuddannelser med et tydeligt arbejdsmarkedssigte eller som erhvervskandidater på deltid.

Nye 1-årige kandidater med tydeligt arbejdsmarkedssigte

Regeringen foreslår, at der investeres 300 mio. kr. årligt i at skabe nye 1-årige kandidatuddannelser af høj kvalitet. Uddannelserne skal have et tydeligt arbejdsmarkedssigte og et højt ugentligt antal undervisningstimer med mere vejledning og feedback. Konkret udmøntes midlerne ved et uddannelsesstatut, der er 40 pct. højere pr. studerende end for kandidatuddannelserne i dag.

Uddannelserne tilrettelægges som heltidsuddannelser på 75 ECTS med to semestre på hver 30 ECTS og en afsluttende opgave på 15 ECTS, der skrives hen over sommeren. Den afsluttende opgave kan eksempelvis skrives i samarbejde med en virksomhed.

Uddannelserne henvender sig til studerende, der ønsker en tættere kobling til arbejdsmarkedet som led i deres uddannelse. De nye 1-årige kandidater vil ligesom de øvrige universitetsuddannelser være forskningsbaserede, men de studerende vil i løbet af deres uddannelse som en integreret del af undervisningen få gode muligheder for at afprøve deres faglighed og teoretiske viden i praksis igennem eksempelvis cases og projektsamarbejder med relevante virksomheder.

Regeringen har opstillet følgende målsætninger for de nye 1-årige kandidatuddannelser, der skal sikre høj kvalitet og attraktive uddannelsesmiljøer:

- Mindst 15 timers undervisning og vejledning ugentligt.
- Mindst 3/4 af undervisningen skal foregå på små hold på de uddannelser, som er præget af forholdsvis meget selvstudie.
- Mindst 1/4 af undervisningen skal udgøres af vejledning og feedback på uddannelser, som har mange forelæsninger frem for undervisning på mindre hold.

For uddannelser, der både er kendetegnet ved forholdsvis meget selvstudie og mange forelæsninger frem for undervisning på mindre hold, vil det typisk være enten målsætningen vedr. små hold eller vedr. vejledning og feedback, der søges indfriet.

Uddannelserne skal udbydes på alle hovedområder – men i forskelligt omfang. De kandidatuddannelser, der i dag er kendetegnet ved en bredere faglighed, og hvor de studerende først senere opnår specialisering i deres job, vil være særligt relevante som 1-årige, arbejdsmarkedetsrettede uddannelser – eksempelvis inden for humaniora og samfundsvidenskab.

Rammerne for SU forbliver uændret, så de studerende har samme gode muligheder for økonomisk støtte, mens de studerer, som i dag.

Nyuddannede bachelorer vil fortsat have retskrav på en kandidatuddannelse, men med implementeringen af de nye kandidatveje vil det nuværende retskrav skulle tilpasses, så det stemmer overens med det nye landskab af universitetsuddannelser. For studerende på bacheloruddannelser, der ikke leder til en 2-årig kandidatuddannelse på 120 ECTS, vil retskravet blive justeret, så det giver studerende retskrav på optagelse på en 1-årig kandidatuddannelse (på 75 ECTS), der bygger oven på den gennemførte bacheloruddannelse. Disse bachelorer vil også have mulighed for at ansøge om optagelse på en 2-årig kandidatuddannelse på 120 ECTS.

En 1-årig kandidatuddannelse med en arbejdsmarkedsprofil vil som udgangspunkt ikke give adgang til ph.d.-uddannelsen. Der skal dog være mulighed for at gøre undtagelser, eksempelvis inspireret af den nuværende 4+4-ordning eller andre muligheder for supplerende, så der ikke opstår blindgyder for de studerende.

De nye 1-årige kandidatuddannelser vil som udgangspunkt erstatte de få eksisterende 1-årige akademiske overbygningsuddannelser.

Fleksible erhvervskandidatuddannelser

Regeringen foreslår at udvide mulighederne for, at man kan uddanne sig sideløbende med beskæftigelse. Det er allerede i dag muligt at gennemføre en kandidatuddannelse på 120 ECTS på deltid, mens man sideløbende er i relevant beskæftigelse mindst 25 timer om ugen.

Muligheden er dog i dag begrænset, så kun 50 uddannelser kan udbydes som erhvervskandidatuddannelser. Det foreslås, at den begrænsning ophæves. Derudover bliver det muligt at udbyde erhvervskandidatuddannelserne på enten 75 eller 120 ECTS.

Regeringens målsætning er, at mindst 15 pct. af de kandidatstuderende tager deres uddannelse som erhvervskandidat på deltid. Det svarer til ca. 4.000 studerende årligt.

Der investeres i at hæve det uddannelsesstatxameter, universiteterne modtager pr. studerende med 50 pct. i forhold til i dag. De ekstra midler skal sikre, at undervisningen på uddannelserne tilrettelægges, så den passer til de studerendes hverdag og arbejdsliv. For eksempel kan undervisningen i højere grad foregå digitalt, uden for almindelig arbejdstid eller i moduler, der kan passes ind i forhold til arbejdsbyrden på jobbet.

Mulighederne for at tage en erhvervskandidat på deltid gøres derudover mere fleksible, så det er op til den enkelte og uddannelsesinstitutionerne, hvor lang en periode uddannelsen tilrettelægges over. I dag er varigheden for en erhvervskandidat fastlagt på forhånd til fire år.

Bedre mulighed for at tage en uddannelse som erhvervskandidat forudsætter konstruktivt medspil fra arbejdsmarkedet – både det private erhvervsliv og de offentlige arbejdsgivere. For at få den nye erhvervskandidatordning godt i gang vil regeringen invitere offentlige og private arbejdsgivere til et tæt samarbejde om udviklingen og udbredelsen af ordningen.

I forbindelse med en udvidelse af ordningen opfordres universiteterne til – i tæt dialog med dansk erhvervsliv – at oprette erhvervskandidatuddannelser på engelsk inden for områder, hvor der er et potentiale for at rekruttere højt kvalificeret udenlandsk arbejdskraft. Dette skal give danske virksomheder bedre mulighed for at ansætte højt kvalificerede medarbejdere, der ønsker at uddanne sig sideløbende med beskæftigelse og uden SU.

Kvalitetsløft på bacheloruddannelser og eksisterende kandidatuddannelser

Regeringen foreslår at investere 400 mio. kr. i at løfte kvaliteten på de bacheloruddannelser og eksisterende 2-årige kandidatuddannelser, der modtager laveste takst.

Med henblik på at sikre et højt fagligt niveau og et højt læringsudbytte løftes uddannelsesexameneret med mindst 20 pct. for de bacheloruddannelser og eksisterende 2-årige kandidatuddannelser, der i dag modtager den laveste takst pr. studerende.

Der lægges desuden op til at sætte et mål om, at det ugentlige antal undervisnings- og vejledningstimer løftes med mindst 20 pct. på de bacheloruddannelser og eksisterende 2-årige kandidatuddannelser, der i dag har færrest timer.

For bacheloruddannelserne ventes det, at studerende på samfunds-faglige og humanistiske uddannelser vil opleve det største løft i antallet af ugentlige undervisningstimer.

Regeringen vil derudover investere i at styrke undervisningskvaliteten gennem øget fokus på undervisningskompetencer og anerkendelse af god undervisning.

Dygtige og engagerede undervisere, der aktiverer de studerende i undervisningen, er en vigtig faktor i forhold til de studerendes læringsudbytte. Samtidig har bl.a. Udvalg om bedre universitetsuddannelser (2018) vist, at underviserne kun i begrænset omfang oplever, at god undervisning anerkendes i forbindelse med løn- og karriereudvikling.

Nye universitetsuddannelser med et tydeligere arbejdsmarkedssigte stiller også nye krav til underviserne. For at støtte op om, at underviserne er godt klædt på med de rette værktøjer – for eksempel i forhold til inddragelse af praksis i undervisningen eller brug af digitale læringsværktøjer – afsættes 50 mio. kr. årligt til at styrke løbende pædagogisk-didaktisk kompetenceudvikling eller til inspiration og udvikling af nye, innovative undervisningsforløb. Desuden kan en del af midlerne øremærkes til, at universiteterne i højere grad kan anerkende dygtige undervisere.

Nye muligheder for livslang læring

Regeringen vil investere næsten 200 mio. kr. årligt i nye og bedre muligheder for livslang læring. Regeringen er optaget af, at der findes gode muligheder for videreuddannelse senere og løbende i arbejdslivet, og at udgangspunktet ikke er, at uddannelse kun er noget, der tages først i livet.

Regeringen lægger op til, at der fremover skal være følgende muligheder:

- **Kurser på fleksible vilkår**

De nye kandidater på 75 ECTS får mulighed for at tage fag eller moduler på erhvervskandidatvilkår uden deltagerbetaling. Det vil sige, at kandidaterne – sideløbende med beskæftigelse – kan læse ét eller flere relevante fag på universitetet, som er tilrettelagt, så det passer til en hverdag med et arbejde.

- **Nedsat deltagerbetaling inden for det eksisterende voksen- og efteruddannelsessystem**

De nye kandidater på 75 ECTS får mulighed for at tage kurser på videregående niveau i voksen- og efteruddannelsessystemet (VVEU) med markant reduceret deltagerbetaling for op til 45 ECTS. Det kan både være kurser, der udbydes på universiteterne eller på de øvrige videregående uddannelsesinstitutioner, eksempelvis diplom- og masterkurser.

- **Mulighed for at tage endnu en kandidatuddannelse**

Alle kandidater vil fremadrettet ligesom i dag have mulighed for at tage endnu en kandidatuddannelse, hvis der er ledige pladser på den ønskede uddannelse. Dog lægges der op til, at der indføres krav om 2 års erhvervserfaring, før dimittender kan blive optaget på en ny kandidatuddannelse. Det skal understøtte, at kandidaterne bringer deres uddannelse og kompetencer i spil på arbejdsmarkedet, før de evt. senere vælger at læse videre. Et krav om to års erhvervserfaring svarer til de nuværende adgangskrav til videregående voksen- og efteruddannelse (VVEU).

Styrket vejledning og koordineret optag for kandidatuddannelser

Regeringen foreslår, at der som led i implementeringen af reformen indføres et koordineret optag til kandidatuddannelserne. Det skal understøtte en ensartet, gennemskuelig og fair kandidatoptagelse, hvor ansøgere kan søge optagelse på flere kandidatuddannelser på forskellige uddannelsessteder i prioriteret rækkefølge, men højst tilbydes plads på én uddannelse.

Det nye landskab af kandidatuddannelser kræver desuden en målrettet vejledningsindsats af bl.a. bachelorstuderende med henblik på at understøtte de studerende i at navigere i de nye uddannelsesveje og træffe et velovervejet kandidatuddannelsesvalg.

Der etableres derfor en målrettet vejledningsindsats, som skal klæde bachelorstuderende på til deres fremtidige kandidat- og karrierevalg.

Konkret foreslår regeringen at investere 35 mio. kr. årligt i styrket vejledning samt drift af et koordineret optag for kandidatuddannelserne. Herudover afsættes 50 mio. kr. til at udvikle et koordineret optagelsessystem.

Implementering i samarbejde

Regeringens forslag til en ny struktur for universitetsuddannelserne kræver tæt involvering af universiteterne og andre nøgleinteressenter, hvis reformen skal blive en succes.

Reformudvalg

Regeringen foreslår derfor, at arbejdet med at implementere de nye kandidatuddannelsesveje forankres i et nyt Reformudvalg bestående af uddannelsesinstitutioner, erhvervsliv, studerende og ministerier mv. Udvalget skal på baggrund af politisk besluttede måltal komme med et forslag til, hvilke kandidatuddannelser der skal udbydes som 1-årige kandidatuddannelser på 75 ECTS med et tydeligt arbejdsmarkedssigte.

Udvalgets anbefalinger til, hvilke uddannelser der skal udbydes som nye 1-årige kandidater skal bl.a. tage højde for erhvervslivets behov for højt specialiseret arbejdskraft, herunder at nogle uddannelser i meget høj grad uddanner til jobfunktioner, der forudsætter en kandidatuddannelse, som giver de studerende tilstrækkelig specialisering. Udvalget vil også skulle tage hensyn til eksempelvis geografisk dækning af uddannelser, små samt tilstrækkeligt robuste forskningsmiljøer.

Regeringen foreslår, at hovedparten af kandidatuddannelserne på humaniora og på samfundsvidenskab fremadrettet skal være 1-årige kandidatuddannelser på 75 ECTS. Både humaniora og samfundsvidenskab er store områder med mange studerende, men en forholdsvis lille andel, der forventes at skulle forske eller opnå autorisation. Dertil kommer, at en stor del af uddannelserne på humaniora og samfundsvidenskab er karakteriseret ved at uddanne til et bredt arbejdsmarked, og hvor specialiseringen i højere grad foregår efter studiet, gennem erhvervserfaring. Jura og psykologi er eksempler på kandidatuddannelser, hvor der også fremadrettet skal være 2-årige udbud, fordi en del af dimittender efterfølgende opnår autorisation.

Regeringen ønsker at bevare en større andel af de 2-årige kandidater på 120 ECTS inden for områderne teknik, naturvidenskab og sundhedsvidenskab. På sundhedsvidenskab udgør autorisationsuddannelser som eksempelvis medicin en meget stor del af uddannelsespladserne. Disse forudsætter en specialiseret kandidatuddannelse. Det vurderes desuden, at det inden for eksempelvis STEM-uddannelserne på det tekniske og naturvidenskabelige område er væsentligt, at en større andel studerende tager en 2-årig kandidatuddannelse på 120 ECTS med henblik på fremtidig rekruttering til forskning og højt specialiserede jobfunktioner i det private erhvervsliv.

Regeringen lægger på den baggrund op til følgende fordeling af kandidatuddannelser inden for hovedområderne:

Tabel 1

Fordeling af kandidatuddannelser på tværs af hovedområder

Hovedområde	1-årig kandidat (75 ECTS) eller erhvervskandidat (75/120 ECTS)	2-årig kandidat (120 ECTS)
Humaniora	70 pct.	30 pct.
Naturvidenskab	30 pct.	70 pct.
Samfundsvidenskab	70 pct.	30 pct.
Sundhedsvidenskab	10 pct.	90 pct.
Teknik	30 pct.	70 pct.

Regeringen foreslår en proces for implementering af reformen, der betyder, at de første 1-årige kandidater kan træde ud på arbejdsmarkedet fra efteråret 2029.

Implementeringen kan opdeles i tre faser:

- Første fase udgøres af politiske forhandlinger efterfulgt af reformudvalgsarbejde og lovgivningsproces, der forventes at tage ca. to år.
- I fase to skal alle de nye uddannelser udvikles og godkendes. Der forventes at skulle udvikles op mod 200 nye kandidatuddannelser. Denne proces indebærer også, at universiteterne koordinerer udbud og indhold af uddannelserne på tværs. Denne fase vurderes at tage omtrent tre år.
- I fase tre skal de første studerende gennemføre de nye kandidatuddannelser. Den første årgang ventes at kunne påbegynde en kandidatuddannelse i august 2028 og færdiggøre den fra sommeren 2029. De første studerende, der kan blive omfattet af et justeret retskrav, vil blive varslet herom allerede i starten af 2024, så de har mulighed for at søge ind på en eksisterende kandidatuddannelse under den nuværende lovgivning.

Der afsættes samlet 150 mio. kr. fra 2025 til 2027 til udvikling og implementering af de nye 1-årige kandidatuddannelser.

Konsekvenser for det samlede uddannelseslandskab

Reformen af universiteterne vil få betydning for det samlede videregående uddannelseslandskab og ikke mindst de andre videregående uddannelser.

Regeringen vil derfor sætte et arbejde i gang for at understøtte, at der på tværs af de videregående uddannelser er et balanceret udbud af relevante uddannelser i hele landet i fremtiden. Regeringen vil sammen med bl.a. erhvervslivet også se på, hvordan der i endnu højere grad kan uddannes til samfundets behov. Som led i arbejdet vil regeringen overveje udviklingen af nye dimensioneringsformer og afsøge, hvordan samfundets kompetencebehov løbende kan imødekommes.

Der lægges op til, at den foreslåede reform af universitetsuddannelserne følges af en tilsvarende proces for kandidatuddannelserne på de kunstneriske uddannelser under Uddannelses- og Forskningsministeriet.

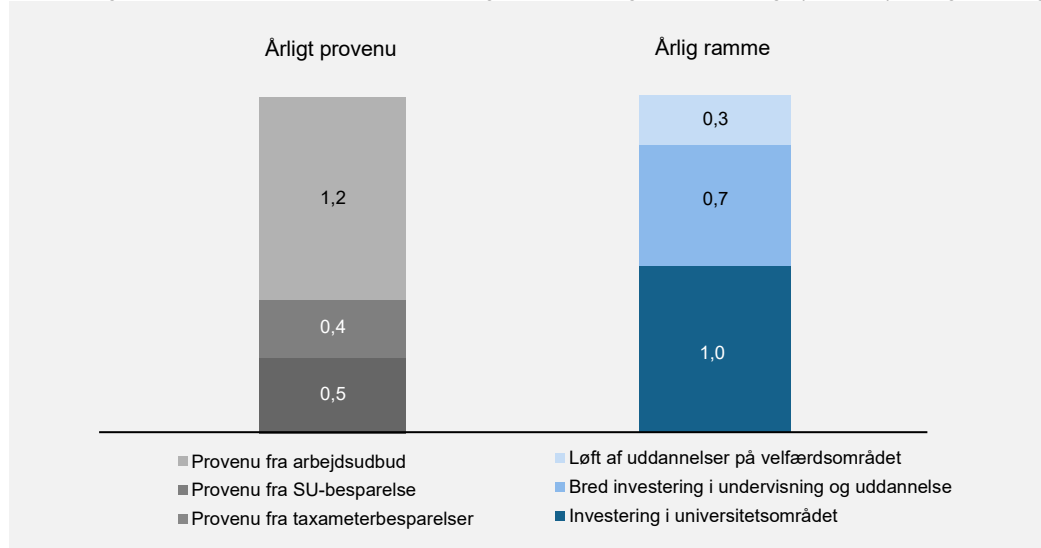
Økonomi

Reformen ventes at give et provenu på 2 mia. kr. årligt. Ca. 0,8 mia. kr. stammer fra mindreudgifter til taxameter og SU, mens de resterende 1,2 mia. kr. stammer fra øget arbejdsudbud.

Regeringen vil geninvestere hele provenuet på 2 mia. kr. i undervisning og uddannelse. Heraf vil 1 mia. kr. blive investeret i universitetsområdet. Det resterende provenu på 1,0 mia. kr. prioriteres til en styrkelse af uddannelserne på velfærdsområdet og bredt til uddannelse og undervisning. Samlet set tilføres der med reformen 1,2 mia. kr. mere til uddannelses- og undervisningsområdet end i dag, og bevillingerne til universitetsområdet øges markant.

Figur 1

Provenu og ramme prioriteret til uddannelse og undervisning, mia. kr. årligt (2023-pl), varig virkning

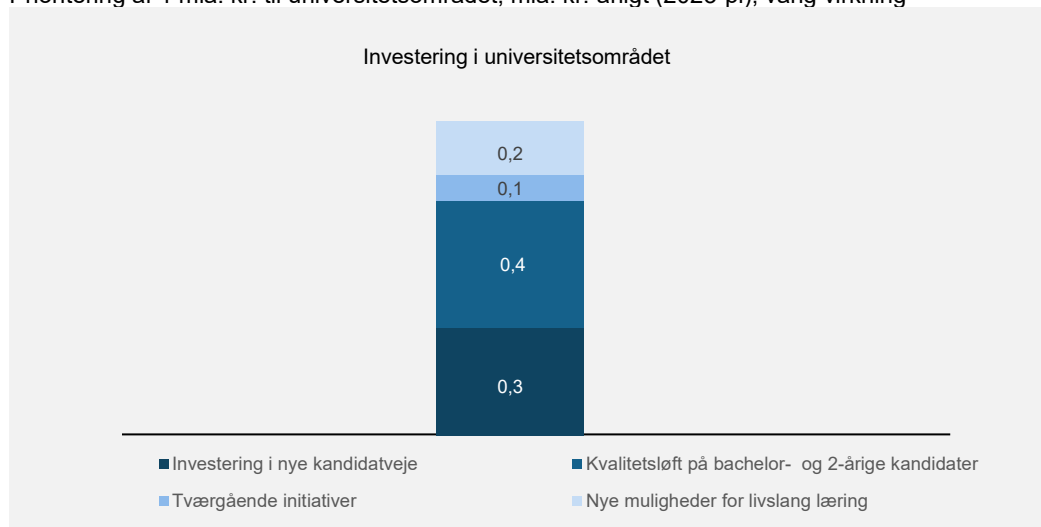

Anm.: Pga. afrundinger summer de enkelte delelementer ikke til 2 mia. kr.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet

Figur 2

Prioritering af 1 mia. kr. til universitetsområdet, mia. kr. årligt (2023-pl), varig virkning

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet